

Televizyondan çıkan ışınlar kanser yapar mı ?

Bu konuda çeşitli görüşler ileriye sürülmüştür. Fakat siyah-beyaz televizyonun tehlikeli bir durumu olmadığı kanısına varılmıştır.

Ancak renkli televizyonlarda çok dikkatli olunması gereklidir. Çünkü kuvvetli radyasyon yapabilmektedir, bunun için gerekli ayarları kesinlikle yerine getirmelidir. Bu uyarıya göre renkli televizyon alıcıları çalışırken cihazın arkasında duran çocukların kansere yakalanmaları yüzde yüzdür.

FAYDALANILAN KAYNAKLAR :

- 1 - Çıkman, Zeki : Edebiyatımızda ve folklorumuzda Göz. Erzurum, 1977.
- 2 - Duke Elder : System of Ophthalmology, Vol - V, London, Henry Kimpton, 1972. pp. : 579.
- 3 - Dener, Hayri : Fizik Dersleri, Kurtuluş Matbaası, İstanbul, 1958, s. : 10.

- 4 - Terzioğlu, Meliha : Fizyoloji, Akgün Matbaası, İstanbul, 1962, s. : 10.
- 5 - Duke Elder : Disesse of the, eye London, 1969, pp: 553.
- 6 - Duke Elder : Text book of ophthalmology, London, Kimpton. Vol: 4, 1950, pp: 5491.
- 7 - Kohn, H. S. : Industriel ophthalmology, St-Louis, The C. V. Mosby Comp - 144, pp: 173 - 197.
- 8 - Aydoğan, Nigâr : Ankara Üniversitesi Tıp Fak. Göz Kliniği Yıllığı, 20, 1968, s. : 153 - 159.
- 9 - Öngören, Mahmut : Televizyon Klavuzu, Hilal Matbaası, İstanbul - 1972, s. : 236 - 244.
- 10 - Bilalioğlu, Neşet : Televizyon sarası, Cumhuriyet Ca. 2.5.1972.
- 11 - Terzioğlu, Meliha : Fizyoloji - I, İstanbul, 1962.
- 12 - Çıkman, Zeki : Göz Anatomisi ve Embriyolojisi, Erzurum, 1977.
- 13 - Aydoğan, Nigâr : Koruyucu Gözlükler, Ankara, Üniversitesi, Tıp Fakültesi Göz Kliniği Yıllığı, 20 : 153 - 159, 1968.

BANKA VE GELİŞİMİ

M. Hulki CEVİZOĞLU

Yok aslında birbirimizden farkımız. Ama biz... filanca bankayız." Size hizmet bizim görevimiz"... "Bankacılıkta uzmanlık"... "Bankacılıkta devlet"... "Önde... Güçlü... Büyük..."

Günümüzde sıkça karşılaştığımız bu banka sloganları bir dönemlerde duyulmuyordu. Duyulmazdı da.. Çünkü o dönemlerde banka denen bir kurum da henüz var olmamıştı. Ya da gelişmemişti.

"Banka" sözcüğü, İtalyanca "Banco" kelimesinden gelmektedir.. Bankacılığın geçmişi çok eski tarihlere dayanmakla birlikte, çağdaş bankacılık 14. ve 15. Y. Yıllarda İtalya'nın ticaret şehirlerinde ortaya çıkmıştır. Bugünkü anlamıyla bankalar, "... fertlerin ve firmaların belli bir süre harcamadıkları paraları tevdiat (emanet bırakma) şeklinde toplayarak, bunları kredi vermek, plasmada bulunmak (1) suretiyle işleten; ödemelere aracılık eden; para havale etmek, senet tahsil etmek, emanet kabul etmek, kasa kiralamak gibi hizmetler gören ticarî işletmelerdir (2). Bankaların en önemli doğuş nedeni olan "güven" duygusu dolayısıyla, bankalara, güvence

1531 de İtalya'da bir Sarraf.
Bankanın başlangıcı.

kurumları da denmektedir. Bankacılıkta büyük önemi olan kredi, ekonomik yaşamın temelidir. Kredi, tasarruf edilen paraların ekonomiye akışını sağlayarak ekonomik etkinlikleri sürdürür. Ulusal mal varlığı stokunun en verimli kullanımını gerçekleştirir.

Bankalar genellikle vadesiz ve kısmen de vadeli "tasarruf mevduatı" toplamakta, bu fonlarla etkinlik alanlarına göre kısa ya da uzun vadeli kredi açmaktadırlar. Bankalarda tasarruf mevduatı yanında ayrıca "ticari mevduat", "resmi mevduat", "bankalararası mevduat" ta vardır. Fakat esas fonlar öz sermaye ve tahvil ihracı yanında tasarruf mevduatı fonları ve ticari mevduattan oluşur (3). Bankalar bunların dışında başka kaynaklara da sahiptir. İhtiyat akçeleri, diğer krediler ve özel fonlar ile Merkez Bankasından sağlanan krediler. Öz sermaye, bankaların faaliyete geçebilmeleri için gerekli ilk fonu oluşturur ve üyeleri (müddileri) ile diğer alacaklılara karşı bir güvencedir: Mevduat, istenildiğinde ya da belirli bir süre sonunda geri alınmak üzere bankalara emanet bırakılan paradır. Bu, bankaların yaptıkları bir borçlanma (istikraz) işlemidir. Parasını bankaya yatan kişi bankaya kredi vermiş olur. Bankaların diğer kaynağı ihtiyat akçeleri ise bir güven fonudur. Ve olası zararları karşılamak amacıyla kârdan ayrılır. Merkez Bankası kredileri de, bankaların geçici likidite gereksinimlerini karşılar (4). Likidite bir varlığın paraya çevrilebilirliğidir.

Bankaların başta saydığımız önemli noktaları dışında, başka bir önemi de vardır ekonomide.. Piyasadaki paranın miktarına karşılık fiyatlarla etki ederler. Para politikasının nicel denetim yöntemlerini uygulama gücüne sahip oldukları için fiyat mekanizması bankalardan etkilidir.

Bankalar o denli görevlere sahiptirler, o kadar çok hizmet yaparlar ki, burada bunları anlatmak olanaksızdır. Ancak bir çözüm olarak, bunları saymak ve en kullanılanları kısaca tanımlamak olanaklıdır. Para ticareti anlamına gelen bankacılıkta iki tür işlem vardır: Pasif ve Aktif. Pasif işlemler mevduat (fon) toplamaya, aktif işlemler ise bu fonların kredi olarak kullanılmasına yöneliktir. Aktif bir işlem olan "iskonto", senet kırdırma işlemidir. Genellikle sattıkları malın bedelini peşin alamayan üreticiler, likidite sıkıntısı çektikleri zaman alacaklarını belgeleyen senetleri, bonoları v.b. bankaya götürerek, belli bir komisyon (iskonto haddi) vermek suretiyle kırdırırlar (5). Diğer bir deyimle iskonto, ticari bir senete bağlı vadeli bir alacağın faiz, komisyon, para nakil ücreti gibi diğer masraflar düşüldükten sonra banka tarafından senet hamiline (taşınana)

ödenmesidir (6). Bir diğer aktif işlem "akreditif", banka mektubudur. Bir bankanın bir kişi ya da kurum yararına, belli miktar ve süre ile nezdinde kredi açması için yabancı ülkedeki şube ya da muhabinine yazdığı mektuba, akreditif denir. Açıklık gerektiren bir konu da "kupon kredisi" dir. Kupon kredisinde banka, müşteriyle olan kredi anlaşmasına güvenerek belli orana kadar üzerine çekilecek poliçeleri kabul eder. Ya da imzasını borç vermiş olur. Bu durumda banka, müşterisi adına, onun senedini öder.. Bu banka işlemleri ve tanımda verilenlerin dışında bankalar bugün pek çok görev yapmaktadırlar: Hediye ve alışveriş çekleri.. Sanat galerileri, sergiler.. Tiyatrolar, çocuk sinemaları.. Türü yayınlara, kitaplar, çocuk ve kadın dergileri ile gazeteler.. Kültür ve sanat yarışmaları...

Bankalar çeşitli açılardan sınıflara ayrılır. Sermayelerine göre: Devlet Bankaları, Özel Bankalar, Karma Bankalar. Ve, yabancı yada Ulusal Bankalar.. Verdikleri krediler ya da işlevlerine göre de şu bankaları sayabiliriz. Para basım ve ihracı (emisyon) yetkisi olan Merkez Bankaları.. Ticari kredi veren, Ticaret Bankaları.. Yeni işletmeler kuran ya da sermayelerine katılan, İş Bankaları.. Sanayi ya da imalat sektörüne kredi veren, Sanayi (yatırım) Bankaları.. Maden Bankaları.. Tarımsal kredi sağlayan, Ziraat Bankaları.. Konut kredisi veren ve yaptığı konutları satan, Emlak Bankaları.. Esnaf ve küçük sanatkâra işletme kredisi veren, halk (esnaf) Bankaları..

Bu denli yaşamsal önemi olan bankalar hangi tarihte ortaya çıktılar?. "Banka adına lâyih ilk müessesenin 1157 yılında Venedik'te kurulduğu bilinmektedir. Daha sonraları 1401'de Barselona Bankası, 1407'de Genova Bankası denilen 'Casa di San Giorgio' adındaki banka kurulmuştur." (7). Osmanlı İmparatorluğunda ise ilk banka 1847'de Banque de Constantinople (İstanbul Bankası) adıyla kurulmuştu. Çağdaş bankaların öncüleri ise İ.Ö. ye kadar gitmektedir. Asûr'de henüz sikke kullanılmadığı ve para yerine değerli maddenin tartılarak alınıp verildiği zamanlarda dahi değerli ticarî belgeler kullanılmakta idi. Diğer Orta Asya uygarlığı Babil'de kil levhalar üzerine yazılan senetler vardı. Bu senetler faiz karşılığı gümüş borçlanmasını içeriyordu. Bu levhalardan birkaç tane yazılır ve pişirilirdi. Sonra biri tapınakta ya da şehrin belge deposunda (mahzeninde) korunur, diğerleri de ilgililere verilir: Bu belgeler, İ.Ö. 5. ve 6. yüzyıllarda değer işlemlerinin oldukça gelişkin olduğunu kanıtlamaktadır. Eski Roma ve Yunanistan'da ilk bankerler sarraflıkla uğraşırlardı. Bankerlere Roma'da "Argentarii"

(gümüş tüccarları) ve Atina'da "Trapezite" denirdi. Argantarii önce çeşitli paraları birbirleri ile değiştirirlerdi. Daha sonra mevduat kabul ettiler, giderek faiz karşılığı borç verdiler ve sonunda da polişe satın almaya başladılar. Bu bankerlerin dükkânları genellikle Roma'da "Forum Meydanı" nda bulunurdu. Ortaçağlara gelince şehirlerin gelişimi bankacılığında gelişimine yol açtı. Ancak bu yıllarda bankacılığın gelişimine en büyük engel faiz yasağı idi. Hıristiyan ve İslâm bankerleri dinlerinin koyduğu yasak nedeniyle zor durumda kaldıklarından Ortaçağda Yahudiler bankacılık alanında öne geçtiler. Çağdaş bankacılığın temeli İtalya'da atıldı. Çünkü ticaret şehirleri en çok orada gelişmişti. Bankerlikten çağdaş bankalara geçişin kısa öyküsü şudur: 1584'te Venedik'teki bankerlerin hemen hepsi iflâs etti. Venedik gibi ticareti çok yoğun olan bir şehirde banka işlemlerinin zorunluluğunu düşünen senato karar aldı. 1587'de böyle bir kurum kurulmasını emretti. Ve ilk resmî bankanın adı "Banco di Rialto" oldu. Bu banka yalnızca mevduat alımı ve naklinde yetkili idi. Mevduatı kendisi kullanmıyordu. 1619'da "Banco del Giro" adında ikinci bir resmî banka daha kuruldu. Bu iki banka, 18 yıl sonra 1637'de birleşti ve "Venedik Bankası" adını aldı (8).

Banka ve bankacılık deyince İsviçre'nin ünlü bankalarından da söz açmadan geçmek olanaksız elbette. Dünya bankacılığında en saygın yere sahip olan İsviçre Bankaları, çok büyük bir gizlilik içinde çalışmaktadırlar. İsviçre Bankalarında gizliliğin başlaması 18. Yüzyılda, bundan tam 267 yıl önce olmuştur. "İsviçre bankacılığında gizlilik geniş ölçüde Katolik Fransa'ya yakınlığı nedeniyle Cenevre'de başlamıştır. Bugünkü Bordier'in atası Pierre Bordier ilk protestan mülteci idi. Ve 1552'de Fransa'dan kaçıp Cenevre'ye sığındı, diğer protestanlar ile. 1685 yılında 14. Louis (Lui) yeniden protestan kıyımına girişti. Bu yıl içinde Fransız Protestanları tarafından dışarıya kaçırılan altın, sınırlarda kolayca yakalanmaktaydı. Bu nedenle Protestanların daha ustaca yollar düşünmesi, bulması gerekiyordu. Ve, paranın ülke dışına normal ticari işlemler örtüsü altında çıkarılmasını kararlaştırdılar. Fransa'nın Cenevre'ye en yakın büyük şehri Lyon'da İsviçre özel ticaret ayrıcalıklarına sahipti ve bunu Katolik Başpiskopos ve valiye rüşvet vererek sağlama aldılar. Para Cenevre'ye geldiğinde sahipleri, bugünkü yatırımcılarla ortak olan bir sorunla karşılaşıyorlardı: Yatırım yapacak ölçüde sanayi yoktu. Daha büyük bir ülke bulmak gerekiyordu ve bu, o sıralarda Fransa idi.

Katolikler kendilerinden kaçırılan paraları birkaç Cenevreli'den ödünç alıyorlardı. Böylece Kral'ın Fransa dışındaki askerleri için ödediği tutar, faiz ve komisyonlarla bir kat daha artıyordu. Ancak Cenevre'deki Protestanlar kendilerine işkence yapan, vahşi davranan askerlere, Protestanların para sağladığını öğrenince ayaklandılar. 1702'de şehrin döviz tüccarları 14. Lui'ye para vermeme-yemin ettiler. Ama gerçekte bunu gizlice sürdürdüler.

Fransa'nın uğradığı yenilgiler döviz ticareti yapanları iflâsa götürdü ve Cenevre'deki yönetimde karışıklığa yol açtı. Bu gibi karışıklıkları önlemek için şehrin ileri gelenleri ticaret yasalarını sisteme bağladılar (kodifike ettiler). 1713'te yapılan yeni yasaya göre yatırım simsarları "Referans için tüm işlemlerinin doğru kayıtlarını tutacaklar ve konsil'in emri olmadıkça adına iş yaptıkları kişilerin dışında hiç kimseye vermeyecekler." di.

Cenevre o sıralarda İsviçre Konfederasyonu'nun üyesi olmamasına karşın, bu yasa, İsviçre bankacılığında gizliliğin başlangıcı oldu. (9).

Bir ülkede bankacılığın gelişimi ülkenin sanayileşmesi ile sıkı bağlantılıdır. Artık günümüzde banka kavramı eski anlamını aşmaktadır. Para bankaları yanında "bilgi bankaları" oluşmaktadır. Belki süreç içinde gelecekte kâğıt para bankaları da tarihe karışacaklardır. Şimdiden "elektronik para" kullanımı başlamıştır bile...

- (1) Kelime olarak "yatırım" anlamına gelen PLASMAN, bankacılıkta, "Bankanın kredi vermesi" dir.
- (2) ZARAKOLU Avni, Prof. Dr., Bankacılar İçin PARA VE KREDİ BİLGİSİ, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, No: 39, 3. baskı, Ankara 1972, s. 24.
- (3) HİÇ Mükerrrem, Prof. Dr., PARA TEORİSİ, İÜİF. Yayını, No: 348, İstanbul 1975, s. 44.
- (4) ZARAKOLU Avni, PARA, KREDİ VE BANKALAR, BTHAE Yayını, No: 10, Ankara 1970, s. 135-150 arası.
- (5) KUMBARACIBAŞI Onur, Prof. Dr.; SORAL Erdoğan, Doç. Dr., EKONOMİYE GİRİŞ, Em-Aş Ofset 2. baskı, Ankara 1978, s. 211.
- (6) İkinci dipnottaki kaynak, s. 40.
- (7) EYÜPGİLLER Servet, Bankacılar İçin BANKA İşletmeciliği bilgisi, BTHAE Yayını, No: 128, Ankara 1978, s. 7.
- (8) KUYUCAK Hazım Atıf, PARA VE BANKA, SBO (Şimdiki SBF) Yayını, No: 7, Ankara 1942, s. 15-25 arası.
- (9) EUROMONEY, "The mysterious private banks of Geneva, Kasım 1979, s. 14.